

Pengeinstitutter

Markedsudvikling 2019

Indholdsfortegnelse

1. Sammenfatning	3
2. Basisindtjening	4
3. Udvikling i kreditgivning	8
4. Indlånsoverskud og negative indlånsrenter	16
5. Forbrugerforhold	18
6. Bilag	20

1. Sammenfatning

Pengeinstitutternes overskud faldt i 2019 til 25 mia. kr. mod 30 mia. kr. året før. Basisindtjeningen faldt også med 5 mia. kr. til 8,9 mia. kr. og er fortsat stærkt presset som følge af lavrentemiljøet. Pengeinstitutternes aktuelle indtjeningssituation er påvirket af COVID-19-krisen, og nedskrivninger på udlån må forventes at stige betragteligt som følge af kunder, der får det svært under og evt. også efter krisen. Nedskrivningerne har i perioden 2015-2019 været historisk lave, men ved nedskrivninger svarende til det historiske gennemsnit for perioden 1980-2019 på 0,9 pct. af udlån og garantier ville overskuddet i 2019 i stedet være mere end halveret, og flere små institutter ville få decideret underskud. I det lys er det positivt, at sektoren samlet set er væsentligt bedre kapitaliseret end før den sidste finansielle krise i 2008-2009. Institutterne vurderes derfor bedre rustet til at kunne håndtere et økonomisk tilbageslag.

Pengeinstitutternes udlån steg med 2,2 pct. i 2019, hvilket var det samme som året før. Der er dog fortsat stor forskel på udlånsvæksten mellem institutterne og på tværs af grupper, og særligt de mindre institutter har stor vækst. Den moderate udlånsvækst de senere år, kombineret med at sektoren er velkapitaliseret og i tillæg har fået frigivet den kontracykliske kapitalbuffer, gør, at pengeinstitutterne har kapacitet til at yde kreditter til kunder i midlertidige problemer som følge af COVID-19-krisen.

Nedskrivningsreglerne hæmmer ikke kreditgivningen i den aktuelle krisesituation. Lån til virksomheder med sund økonomi skal fortsat behandles som sunde. Det er omvendt vigtigt, at institutterne nedskriver på lån til virksomheder, der er kreditforringede, og at de ikke slækker på kravene om rettidige nedskrivninger. En læresætning fra tidligere kriser er, at der ikke er noget vundet ved at udskyde nedskrivninger. Omverdenen vil miste tillid til de finansielle virksomheders regnskaber og økonomiske robusthed.

Oven på finanskrisen har særligt landbruget været belastet af mange dårlige lån, og pengeinstitutterne har haft svært ved at vende udviklingen. For første gang siden 2015 faldt andelen af NPL-lån i landbruget fra 25 pct. i 2018 til 22 pct. i 2019 efter generel fremgang hos mange landbrug¹. Dertil kommer, at landbruget indtil videre ikke vurderes at være hårdt ramt af den aktuelle COVID-19-krise. Det er til gengæld virksomheder indenfor handel, hoteller og restauranter. Pengeinstitutternes samlede udlån til disse brancher var 103 mia. kr. i 2019, og nedskrivninger og NPL må forventes at stige væsentligt som følge af krisen.

Pengeinstitutterne har fortsat et betydeligt indlånsoverskud, og deres likviditetssituation er godt rustet til den aktuelle COVID-19-krise. Siden efteråret 2019 har mange pengeinstitutter indført negative indlånsrenter for privatkunder, og beløbsgrænsen for indestående, der ikke er omfattet, er løbende blevet sat væsentlig ned i flere institutter.

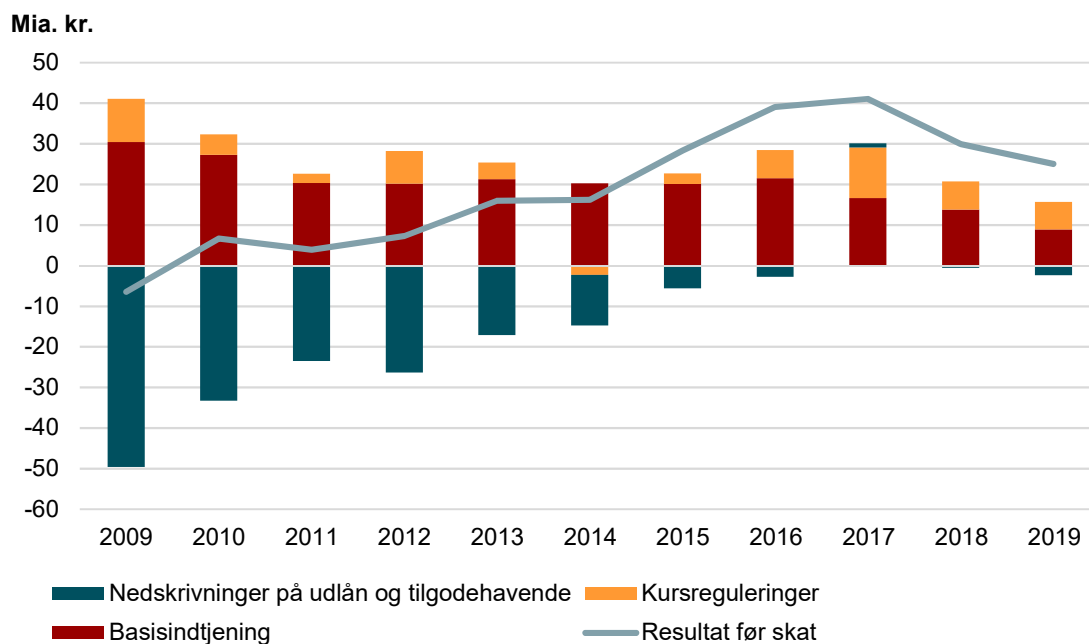
¹ Non-performing lån (NPL) defineres som eksponeringer, der har været i restance i mere end 90 dage, eller hvor det vurderes usandsynligt, at debitor fuldt ud opfylder sine betalingsforpligtelser, uden at der realiseres sikkerhed.

2. Basisindtjening

Pengeinstitutternes overskud endte i 2019 på 25 mia. kr., jf. figur 1. Det er 5 mia. kr. mindre end i 2018. Det seneste års fald skyldes, at basisindtjeningen er faldet med 5 mia. kr., og at nedskrivninger på udlån steg med 1,8 mia. kr., dog fra et meget lavt niveau. Til gengæld er indtjening fra dattervirksomheder steget med 1,9 mia. kr. Kursreguleringer er uændrede.

Pengeinstitutternes indtjeningssituation er aktuelt påvirket af COVID-19-krisen, hvilket resultaterne i denne artikel ikke afspejler. Flere institutter har suspenderet deres finansielle forventninger for 2020 som følge af den aktuelt meget usikre situation. De danske pengeinstitutter er generelt velkapitaliserede, og kapital- og likviditetssituationen er væsentlig bedre end før den finansielle krise. Institutterne vurderes derfor bedre rustet til at kunne håndtere et økonomisk tilbageslag som følge af COVID-19-krisen. Pengeinstitutternes nedskrivninger på kunder vil dog stige kraftigt som følge af den forværrede økonomi hos virksomheder og husholdninger. Finanstilsynets stresstest af de danske kreditinstitutter indeholder et scenarie med global krise, der er lige så hårdt eller hårdere, end de aktuelle scenarier². Det er derfor indtil videre vurderingen, at kreditinstitutterne generelt har kapital til at håndtere de kommende tab, så krisen ikke udgør en trussel mod den finansielle stabilitet.

Figur 1: Pengeinstitutternes overskud er fortsat faldende

Note: Basisindtjening består af nettorent- og gebyrindtægter, udgifter til personale og administration, andre driftsindtægter og -udgifter samt af- og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver. Dette er et udtryk for pengeinstitutternes kerneforretning. Bemærk overgangen til IFRS9 primo 2018, der alt andet lige har betydet højere nedskrivninger.

Selvom overskuddet som udgangspunktet var højt i 2019, skal det ses i forhold til det hidtil meget lave nedskrivningsniveau. Et historisk gennemsnitligt tab for perioden 1980-2019 på 0,9 pct. af udlån og garantier ville svare til samlede nedskrivninger på 16 mia. kr. for pengeinstitutterne. I så fald ville overskuddet være mere end halveret, og ni pengeinstitutter ville

² Nationalbanken, Finansministeriet, De økonomiske vismænd og IMF

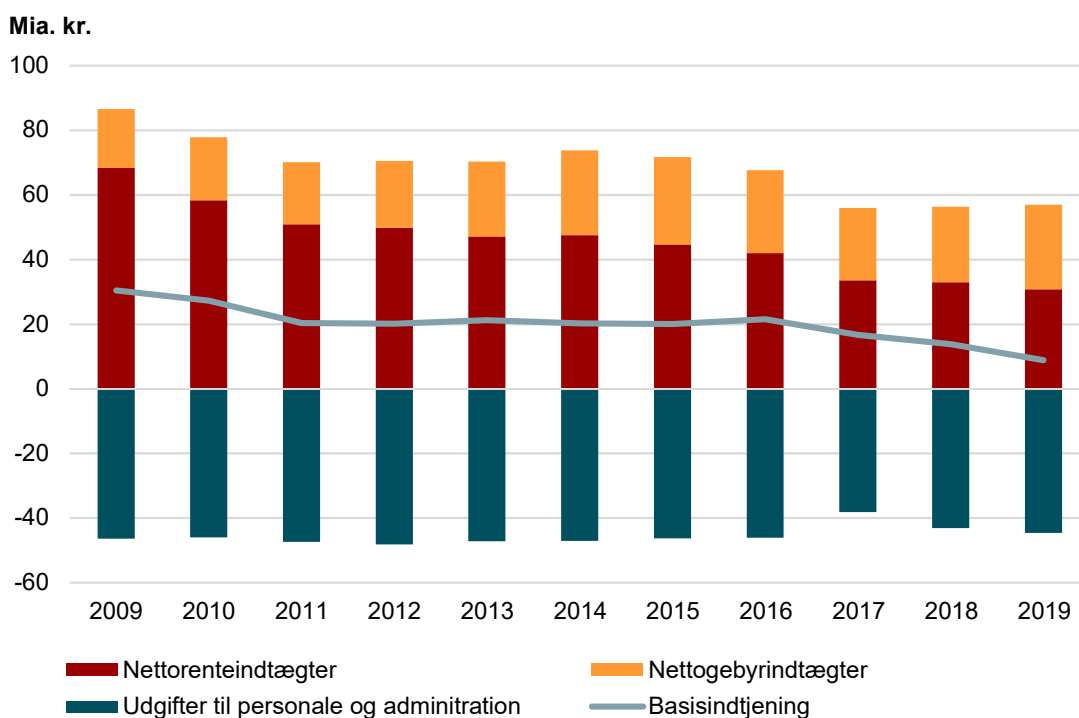
have underskud mod de faktiske fire i 2019. Det er dog kun mindre pengeinstitutter, herunder nyere institutter og nichebanker, der ville have haft underskud. Presset på pengeinstitutternes kerneindtjening medfører, at den aktuelle indtjening ikke har en kapacitet, der kan modstå større tab, som derfor må dækkes af kapitalgrundlaget. Et tab på 16 mia. kr. skal ses i forhold til, at pengeinstitutternes kerneindtjening, der fungerer som første buffer mod tab, er faldet med 22 mia. kr. siden 2009. For at kunne opretholde samme bufferkapacitet i 2019 skulle faldet i kerneindtjeningen modsvares af et højere kapitalgrundlag på 1 procentpoint. Selvom kapitalgrundlaget er steget med 6,3 procentpoint i perioden, bl.a. som følge af øgede kapitalkrav, er kapitaloverdækningen til gengæld faldet 1,4 procentpoint.

Pengeinstitutternes basisindtjening var i 2019 på 8,9 mia. kr. Den er dermed stort set halveret de seneste to år, jf. figur 2. Basisindtjeningen er presset af det lave renteniveau, og med udsigt til at dette fortsætter, forventes pengeinstitutterne også fremover at være udfordret på deres kerneforretning.

I 2019 faldt nettorenteindtægterne med 2,1 mia. kr. Faldet blev modsvaret af en anelse større stigning i nettogebyrindtægterne grundet en historisk stor konverteringsbølge i sommeren 2019. På længere sigt kan institutterne dog ikke regne med, at gebyrerne kan kompensere fuldt ud for faldet i nettorenteindtægterne.

Faldet i basisindtjeningen skyldes, at udgifter til personale og administration er steget med 1,5 mia. kr., og andre driftsindtægter er faldet med 1,4 mia. kr. Derudover er af- og nedskrivninger på aktiver steget med 2,6 mia. kr.

Figur 2: Stort pres på kerneindtjeningen som følge af lavrentemiljøet

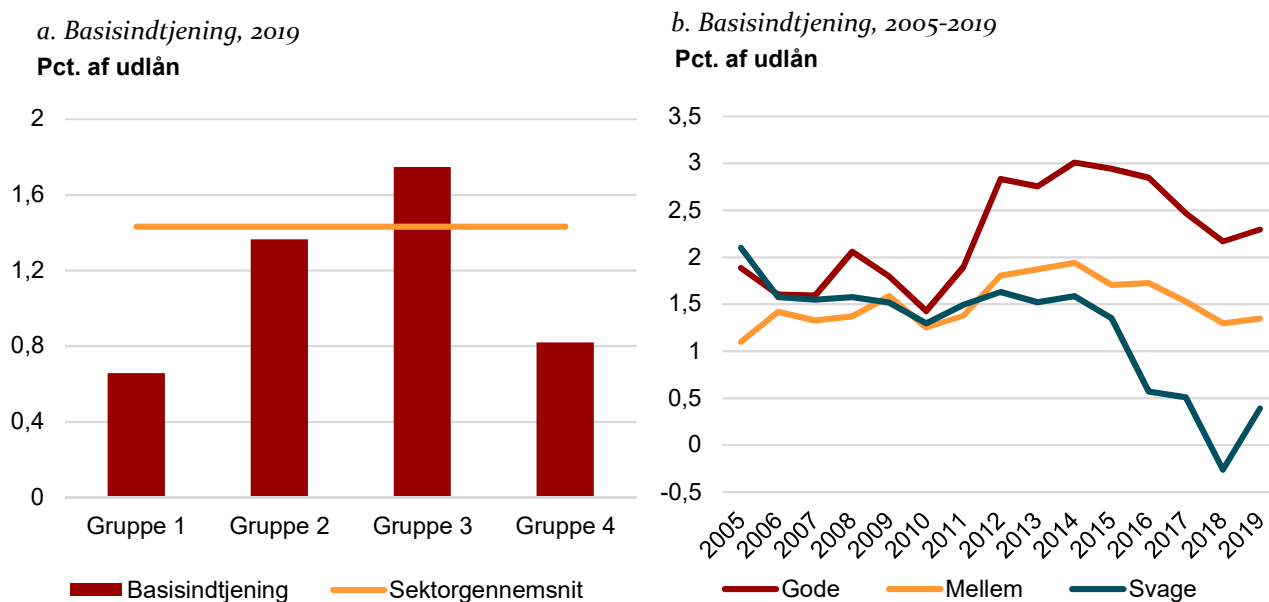

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Der er betydelige forskelle i basisindtjeningen mellem de enkelte pengeinstitutter. En generel tendens er, at de store institutter og de helt små institutter har lavere basisindtjening set i forhold til udlånet end de mellemstore institutter, jf. figur 3.a.

Figur 3.b viser basisindtjening for pengeinstitutterne i perioden 2005-2019, hvor institutterne er inddelt i tre lige store grupper efter størrelsen på deres basisindtjening i 2019. Figuren viser, at indtjeningsproblemerne er koncentreret i de institutter, som tilhørte den svageste tredjedel i 2019. Det gælder dog for alle pengeinstitutterne, at presset på basisindtjeningen sætter ind i 2014-2015, hvor lavrentemiljøet for alvor vinder indpas. Gruppen af de institutter, der betegnes "svage" i figuren, adskiller sig dog især ved at have højere omkostninger end de øvrige grupper.

Figur 3: Stor forskel på basisindtjeningen på tværs af institutter

Note: Gennemsnit for grupper og sektoren er opgjort som et simpelt gennemsnit. I figuren til højre er pengeinstitutterne inddelt i tre lige store grupper, "Gode", "Mellem" eller "Svage", efter størrelsen på deres basisindtjening i 2019. Outliers indgår ikke.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Samtidig med at pengeinstitutternes kerneforretning er under pres, skaber ny teknologi og lovgivning nye forretningsmuligheder. EU-direktivet PSD2, der regulerer markedet for betalingstjenester, har været med til at åbne betalingsmarkederne for nye aktører. Det skal føre til mere konkurrence, større udvalg og bedre priser for forbrugerne.

Antallet af pengeinstitutter i Danmark er faldet fra 222 i 1990 til 67 i 2019. Det skyldes fusioner såvel som ophørte institutter, og relativt få nye pengeinstitutter er kommet til. Siden finanskrisen har kun Coop Bank (2013), Maj Bank (2015), Lunar Bank (2019) og Facitbank (2019) fået tilladelse til at drive pengeinstitut, jf. boks 1.

Boks 1: Pengeinstituttiladelser

Virksomheder, der modtager indlån fra offentligheden og yder lån for egen regning, skal have tilladelse som pengeinstitut.

Det er en stor proces at få tilladelse til at drive pengeinstitut, og processen er meget individuel. Der er ikke en ansøgningsblanket på Finanstilsynets hjemmeside. Virksomheden udarbejder materiale til ansøgningen sammen med sine rådgivere. Betingelserne for at få tilladelse til at drive pengeinstitutvirksomhed fremgår blandt andet af § 14 og § 7 i lov om finansiel virksomhed.

Det er blandt andet en betingelse, at virksomheden er et aktieselskab med en aktiekapital, der mindst udgør et beløb svarende til 5 mio. euro. Virksomhedens kapitalkrav fastsættes dog konkret på baggrund af den fremlagte forretningsmodel og budget, sådan at alle gældende kapitalkrav kan overholdes med en overdækning i hele budgetperioden. Virksomheden skal desuden have hjemsted og hovedkontor i Danmark.

Som en del af ansøgningsprocessen drøfter virksomheden og Finanstilsynet den tænkte forretningsmodel og budget. Virksomheden skal opstille en række alternative scenarier og stresstest, som belyser dens profitabilitet og kapital-situation, hvis det ikke går som planlagt. Det er afgørende, at virksomheden fremlægger en forretningsmodel, som kan sandsynliggøres at være holdbar, og hvor virksomheden fra start er kapitaliseret til både at håndtere den budgetterede forretningsudvikling og det tilfælde, at situationen skulle udvikle sig mindre gunstigt.

Selskabet skal desuden have en bestyrelse og direktion, der opfylder kravene til egnethed og hæderlighed. Aktionærer, der har en kvalificeret ejerandel i selskabet, skal godkendes af Finanstilsynet. En kvalificeret ejerandel er mindst 10 pct. af aktiekapitalen eller stemmerettighederne. Formålet med Finanstilsynets vurdering er at sikre en fornuftig og forsvarlig forvaltning af virksomheden.

Finanstilsynet træffer afgørelse senest 6 måneder efter, at virksomheden har indsendt alle nødvendige oplysninger, og senest 12 måneder efter, at Finanstilsynet modtog ansøgningen.

Udviklingen skal dog bl.a. ses i lyset af reguleringen af betalingstjenesteområdet, som siden 2009 har gjort det muligt at udbyde visse banklignende produkter med en tilladelse som betalings- eller e-pengeinstitut i stedet, jf. boks 2.

Boks 2: Fintech, betalings- og e-pengeinstitutter

Betalingstjenesteområdet blev reguleret selvstændigt i Danmark i 2009. I 2018 blev det reviderede betalingstjenstedirektiv, PSD2, gennemført i Danmark. Reguleringen på betalingstjenesteområdet har bl.a. haft til formål at øge konkurrencen på betalingsområdet ved at introducere nye tilladelsestyper, som gør det muligt for f.eks. fintech-virksomheder at udbyde banklignende produkter, såsom mobilbaserede betalingsløsninger, crowdfunding, udstedelse af kreditkort til SMV'er og private, hjælp til økonomistyring og grænseoverskridende betalinger.

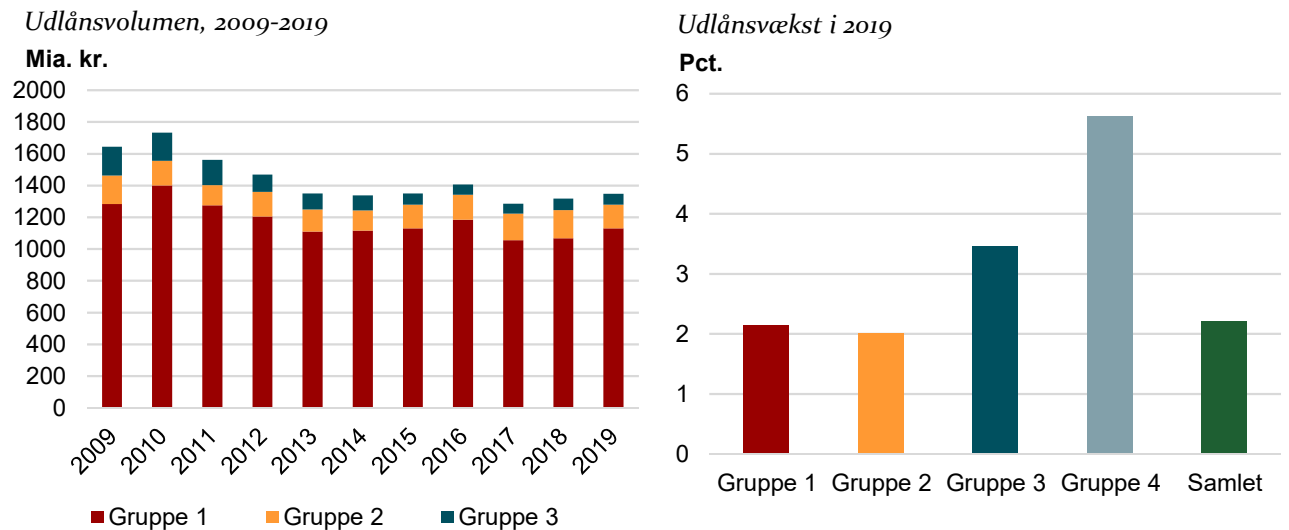
Fælles for flere af disse aktiviteter er, at de traditionelt har været udbudt af pengeinstitutterne, men at de også kan udbydes, hvis man har tilladelse som såkaldt betalings- eller e-pengeinstitut fra Finanstilsynet. I Danmark er der i dag udstedt 16 tilladelser af denne type. Tilladelsen som betalings- eller e-pengeinstitut er ofte fintech-virksomhedernes første møde med den finansielle regulering.

Udviklingen skal bl.a. ses i lyset af, at en tilladelse som betalings- eller e-pengeinstitut er mindre omfattende end en pengeinstituttiladelse, da risiciene er mindre, men at den stadig giver mulighed for at modtage, opbevare og videreformidle midler i stil med et pengeinstitut. Tilladelsen indeholder kapitalkrav og en række forbrugerbeskyttende forpligtelser. Der er også krav til foranstaltninger til imødegåelse af hvidvask og terrorfinansiering. Den indeholder dog også begrænsninger. Eksempelvis kan instituttet ikke modtage indlån, og tilladelsen tillader typisk ikke, at man deltager i den centrale finansielle infrastruktur. Der ses derfor en begyndende tendens i EU til, at visse typer af betalingsinstitutter med tiden ansøger om at blive pengeinstitut.

3. Udvikling i kreditgivning

Pengeinstitutternes samlede udlån voksede med 2,2 pct. i 2019, jf. figur 4. Væksten var den samme som året før. Korrigeres der for filialiseringen af Nordea, der er årsag til et fald i 2017, har sektoren øget udlånet siden 2014. De mindre institutter havde størst vækst i 2019 med hhv. 5,6 pct. for gruppe 4 og 3,5 pct. for gruppe 3. Både gruppe 1 og 2 havde en udlånsvækst på ca. 2 pct.

Figur 4: Udlånsvæksten fortsatte i 2019

Note: Balanceført udlån ekskl. repo'er. I figuren til højre er der korrigeret for låste grupper og fusioner.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Boks 3: Retvisende nedskrivninger – også under en krise

I den aktuelle COVID-19-krise har Finanstilsynet forståelse for, at der kan være behov for forenklede bevillingsprocedurer i forhold til sædvanlig praksis, så gode kunder kan få opfyldt rimelige ønsker om yderligere likviditet i en begrænset periode.

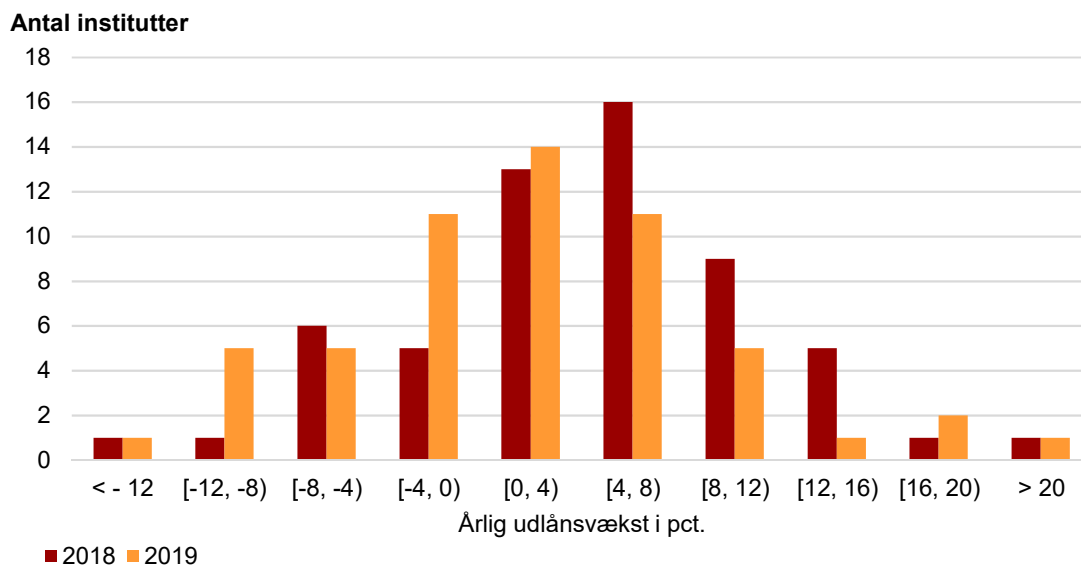
Under de internationale regnskabsregler for finansielle instrumenter, IFRS-9, skal kreditinstitutter foretage nedskrivninger på lån fremadrettet, og ikke først når de rent faktisk konstaterer tab. Ved vurderingen af forventede tab skal institutterne tage højde for de aktuelle forhold og deres forventninger til den økonomiske udvikling.

Midlertidige kreditlempelser til kreditmæssigt gode kunder som direkte følge af COVID-19-situationen medfører ikke i sig selv en væsentlig forringelse af kundens kreditværdighed og øget nedskrivningsbehov.

Ved midlertidige brud på vilkår eller betingelser bør det enkelte pengeinstitut foretage en konkret og individuel vurdering af forholdene. Hvis der er indikation på kreditforringelse, men ikke en nedskrivning i det mest sandsynlige scenarie, er der ikke krav om placering af kunden i stadie 3 og derfor i mange tilfælde heller ikke krav om kategorisering som non-performing. Størrelsen på øgede nedskrivningsbehov vil afhænge af instituttets kreditvurderinger.

Når pengeinstitutterne er presset på kerneforretningen, skaber det grobund for en øget risikoappetit, f.eks. gennem en mere lempelig kreditgivning. Øget risikotagning øger sårbarheden, når tiderne vender, som f.eks. i den aktuelle situation. De seneste år har mange institutter haft en tocifret udlånsvækst, jf. figur 5.

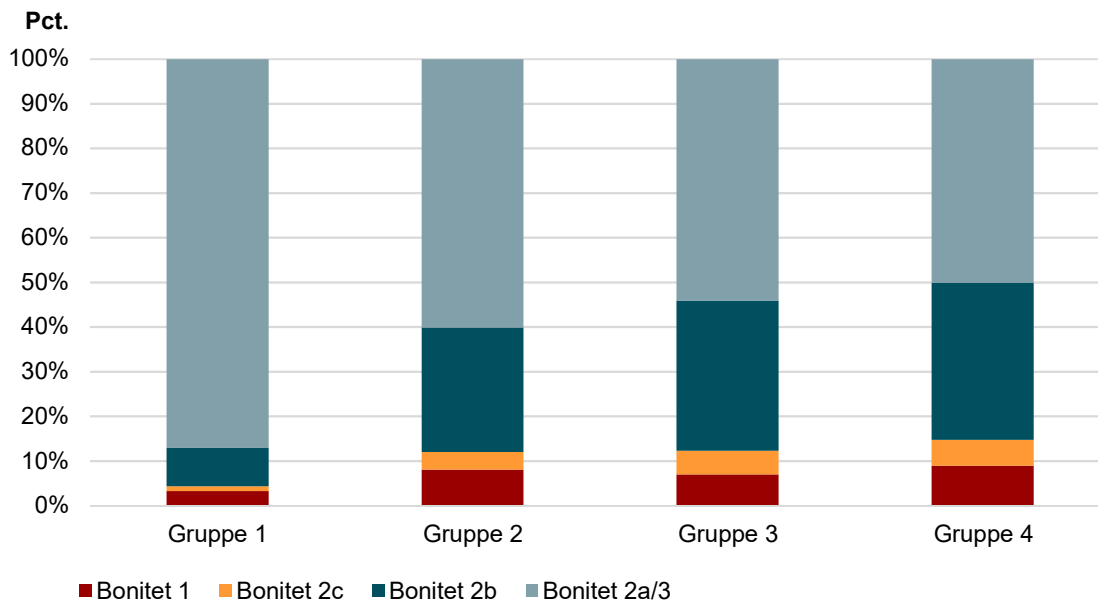
Figur 5: Mange institutter har høj udlånsvækst

Note: Årlig udlånsvækst i balanceført udlån ekskl. repo'er. Der er korrigeret for fusioner og nichebanker.
 Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

For de mindre institutter udgør udlån med svag bonitet en relativt høj andel, jf. figur 6. Dette har været det generelle billede i mange år.

Figur 6: Mindre institutters udlån har en dårligere bonitet

Note: Bonitetskategorierne er som følger: 3 - Kunder med utvivlsom god bonitet, 2a - Kunder med normal bonitet, 2b - Kunder med visse svaghedstegn, 2c - Kunder med væsentlige svaghedstegn, men uden objektiv indikation på kreditforringelse (OIK), 1 - Kunder med objektiv indikation på kreditforringelse (OIK).
 Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Pengeinstitutternes risikoklassifikation af kunder er væsentlig for kreditrisikoområdet, og det er vigtigt, at pengeinstitutterne løbende kontrollerer og tester, at klassifikationerne er korrekte og veldokumenterede. Finanstilsynet følger regelmæssigt udviklingen og har yderligere gennemført en forundersøgelse i 2019 for at identificere væsentlige risici samt en temaundersøgelse i 2020 med fokus på ledelse og styring af institutternes risikoklassifikation, jf. boks 4.

Boks 4: Undersøgelse af risikoklassifikation

Pengeinstitutter skal løbende foretage en korrekt risikoklassifikation af alle kunder, som skal opdeles afhængigt af deres økonomiske sundhedstilstand, dvs. kreditbonitet.

Pengeinstitutterne bruger f.eks. risikoklassifikationen af kunderne, når de skal træffe beslutning om kreditgivning, og når ledelsen skal danne sig et overblik over og træffe beslutning om de samlede kreditrisici. Pengeinstitutter bruger normalt også klassifikationer som input til beregning af nedskrivninger på krediteksponeringer.

Risikoklassifikationen af kunderne er derfor væsentlig for kreditrisikoområdet i pengeinstitutterne. Det er vigtigt, at klassifikationen ikke giver et for positivt billede af kreditrisikoen, og at pengeinstitutterne løbende kontrollerer og tester, at klassifikationerne er korrekte og veldokumenterede.

Finanstilsynet følger regelmæssigt udviklingen i pengeinstitutternes kreditbonitet og modtager halvårligt indberetning om deres krediteksponeringer fordelt på kreditbonitet og brancher. Her skal kreditboniteten opgøres efter Finanstilsynets karakterer 3, 2a, 2b, 2c og 1, som går fra den utvivlsomt gode kreditbonitet (3) til den utvivlsomt dårlige kreditbonitet (1). Hvis et pengeinstitut bruger et andet karaktersystem, som kan have andre karakteristika end Finanstilsynets, skal instituttet ved indberetningen til Finanstilsynet sikre en korrekt kalibrering til Finanstilsynets karakterskala.

Finanstilsynet vil normalt inddrage pengeinstitutternes risikoklassifikation ved sine ordinære undersøgelser af institutterne, fordi fejl og unøjagtigheder i klassifikationer indebærer en væsentlig risiko for det enkelte institut.

Finanstilsynet afsluttede i 2019 en forundersøgelse af pengeinstitutternes risikoklassifikationer i forbindelse med planlægning af en temaundersøgelse om klassifikationer. Formålet var at identificere de væsentlige risici på området for at fokusere temaundersøgelsen på de mest relevante områder.

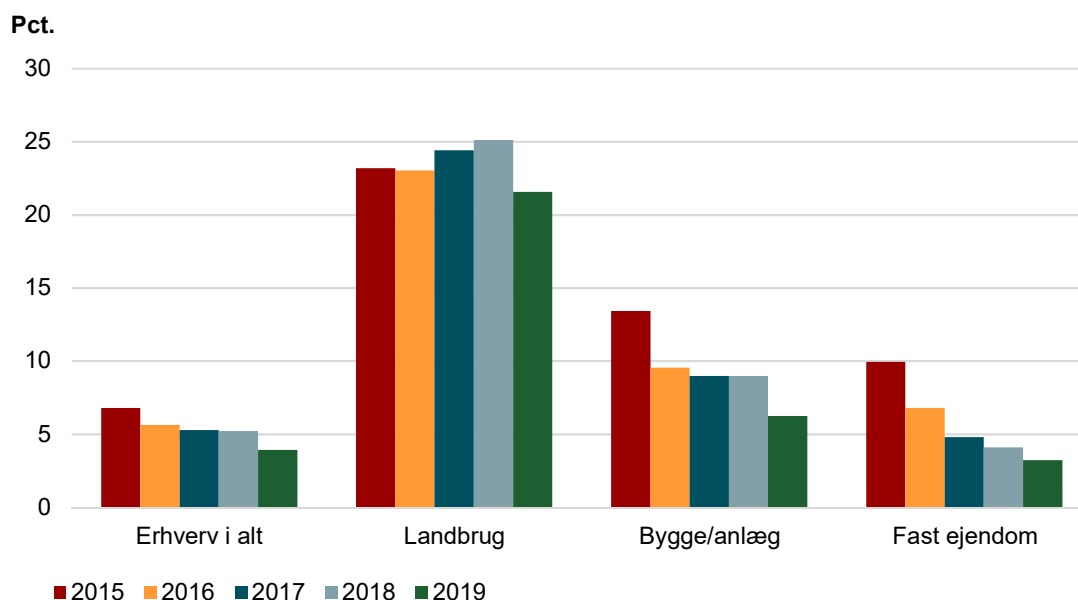
I starten af 2020 gennemførte Finanstilsynet en temaundersøgelse af seks udvalgte mindre og mellemstore pengeinstitutters brug af risikoklassifikation af kunder. Fokus var på institutternes ledelse og styring af risikoklassifikation, herunder datagrundlag, regelmæssig opdatering, inddragelse af konjunkturfølsomhed, interne kontroller, validering og rapportering. Finanstilsynet så også på, om institutterne sikrer en korrekt kalibrering til Finanstilsynets karakterskala ved indberetning af bonitetsfordelingen.

Det er endnu for tidligt at drage konklusioner på baggrund af temaundersøgelsen. Finanstilsynet vil offentliggøre de væsentligste konklusioner, når undersøgelsen er afsluttet.

I løbet af de seneste fem år har andelen af non-performing lån (NPL) i det samlede erhvervsudlån været støt faldende. I 2019 lå andelen på 3,9 pct. mod 6,8 pct. i 2015, jf. figur 7. Særligt pengeinstitutternes udlån til landbrug har været belastet af mange dårlige lån. Det har hidtil været svært for pengeinstitutterne at vende denne tendens, og NPL-lån til landbruget har i store træk været upåvirket af de gode konjunkturer. Andelen af NPL-lån til landbruget er dog faldet fra 25 pct. i 2018 til 22 pct. i 2019, jf. figur 7. Landbruget var i 2018 præget af voldsom tørke, lave afregningspriser og tab, mens der har været store prisstigninger på særligt svinekød i 2019 og generel fremgang hos svine-, mælke- og planteproducenter³. Dertil kommer, at landbruget indtil videre ikke vurderes at være hårdt ramt af den aktuelle COVID-19-krise.

Som følge af nedlukning af samfundet, forsamlingsforbud og indrejseforbud er særligt virksomheder indenfor handel, hoteller og restauranter til gengæld udsat for faktorer, der forværrer situationen drastisk. De pengeinstitutter, der er mest eksponeret overfor disse brancher, må forventes at få betydelige tab. Pengeinstitutternes samlede udlån til brancherne handel, hoteller og restauranter var 103 mia. kr. ultimo 2019.

Figur 7: NPL-andel er faldet væsentligt for landbrugsudlån

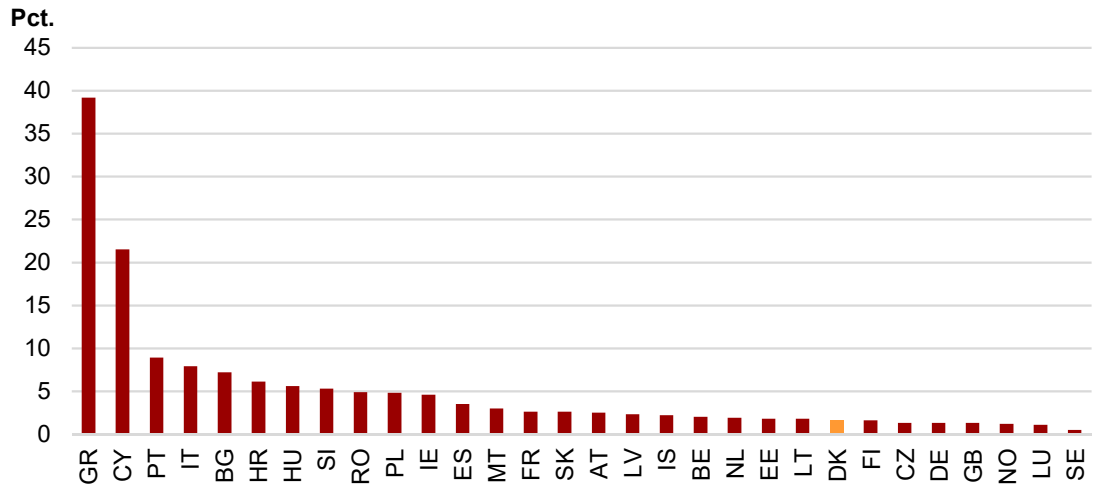
Note: Inkluderer pengeinstitutter i gruppe 1-3. En eksponering defineres som non-performing (NPL), hvis den har været i restance i mere end 90 dage, eller hvis det vurderes usandsynligt, at debitor fuldt ud opfylder sine betalingsforpligtelser uden realisering af sikkerheder.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Det tager normalt lang tid at afvikle dårlige lån, og det er svært for et pengeinstitut med mange dårlige lån at rejse ny kapital på fornuftige vilkår. Ofte vil afvikling af dårlige lån medføre et betydeligt tab, og mange institutter har været tilbageholdende. Særligt i Sydeuropa har dårlige lån udgjort et stort problem for pengeinstitutter, jf. figur 8. EU har vedtaget et nyt krav om kapitalmæssig minimumsdækning for misligholdte eksponeringer for at gøre det mindre attraktivt for pengeinstitutter at fastholde de dårlige lån på balancen og bevilge nye dårlige lån, jf. boks 5.

³ SEGES, videnscenter for Landbrug og Fødevarer

Figur 8: NPL udgør et større problem for særligt sydeuropæiske lande

Note: NPL-andel i pct. af samlet udlån og garantier. De største pengeinstitutter i Europa indgår på konsolideret niveau.

Kilde: EBA Report on NPL'er - Progress made and challenges ahead.

Boks 5: Indførelse af en kapitalmæssig minimumsdækning af tab – NPE-bagstopperen

EU har vedtaget et nyt krav om en kapitalmæssig minimumsdækning for misligholdte eksponeringer (herefter NPE'er), som trådte i kraft den 26. april 2019. Det nye krav medfører, at kreditinstitutter skal foretage fradrag i kapitalgrundlaget for at sikre en tilstrækkelig kapital til dækning af NPE'er. Det nye krav omtales som en NPE-bagstopper.

Formålet med NPE-bagstopperen er at gøre det mindre attraktivt for pengeinstitutter dels at fastholde de dårlige lån på balancen, dels at bevilge nye dårlige lån. Det skal sikre et mere modstandsdygtigt finansielt system.

Opgørelsen af minimumsdækning for NPE'er afhænger dels af, hvor længe eksponeringen har været NPE, dels af hvordan eksponeringen er sikret af forskellige sikkerhedstyper, f.eks. pant i fast ejendom. Opgørelsen baseres bl.a. på en faktor mellem 0 og 1, som er afhængig af de førnævnte variable.

$$\text{Den kapitalmæssige minimumsdækning af tab:} \\ (\text{Usikret del af NPE} * \text{Faktor}) + (\text{Sikret del af NPE} * \text{Faktor})$$

Ved opgørelsen af den sikrede del af eksponeringen kan instituttet bruge sikkerheder, som opfylder kravene om sikkerhedstype og grænser i CRR. Den usikrede del opgøres derefter som forskellen på eksponeringen og den sikrede del.

Den usikrede del af NPE skal dækkes fuldt efter tre år (svarende til en faktor 1), mens den sikrede del skal dækkes fuldt efter syv eller ni år afhængig af sikkerhedstypen. Idet faktoren er nul de første to år, hvor eksponeringen har været NPE, vil minimumsdækningen være nul frem til den 26. april 2021.

Fradraget i kapitalgrundlaget opgøres som forskellen mellem den beregnede minimumsdækning og nedskrivninger og øvrige reduktioner i kapitalgrundlaget for hver enkelt NPE.

Der eksisterer en overgangsordning for eksponeringer oprettet før den 26. april 2019. Den indebærer, at disse eksponeringer ikke er omfattet af NPE-bagstopperen. Det forudsætter dog, at instituttet ikke efterfølgende ændrer vilkår og betingelser på en måde, der øger dets eksponering overfor låntager.

Uanset overgangsordningen og implementeringstidspunktet bør pengeinstitutterne tage højde for de nye krav i sine kapitalmålsætninger og kapitalplaner. I den forbindelse bør pengeinstitutterne estimere den potentielle kapitalmæssige effekt over tid.

Endelig er den tekniske EU-forordning om indberetninger ved at blive ændret for bl.a. at tage højde for de nye krav om NPE'er. Den første indberetning efter de tilpassede regler forventes at ske pr. den 30. juni 2021.

Finanstilsynet er bl.a. ved at undersøge sammenhængen mellem pengeinstitutternes NPL-lån, restancer og nedskrivningsstadier i en igangværende undersøgelse af IFRS9-nedskrivninger, jf. boks 6.

Boks 6: Undersøgelse af IFRS9-nedskrivninger

Finanstilsynet har iværksat en benchmarkanalyse af pengeinstitutternes implementering af de nye regnskabsregler, der udspringer af IFRS 9, og som trådte i kraft i 2018. Analysen vedrører hovedparten af institutterne i gruppe 1-3 og omhandler institutternes indplacering af eksponeringer i stadier og nedskrivningsniveauer.

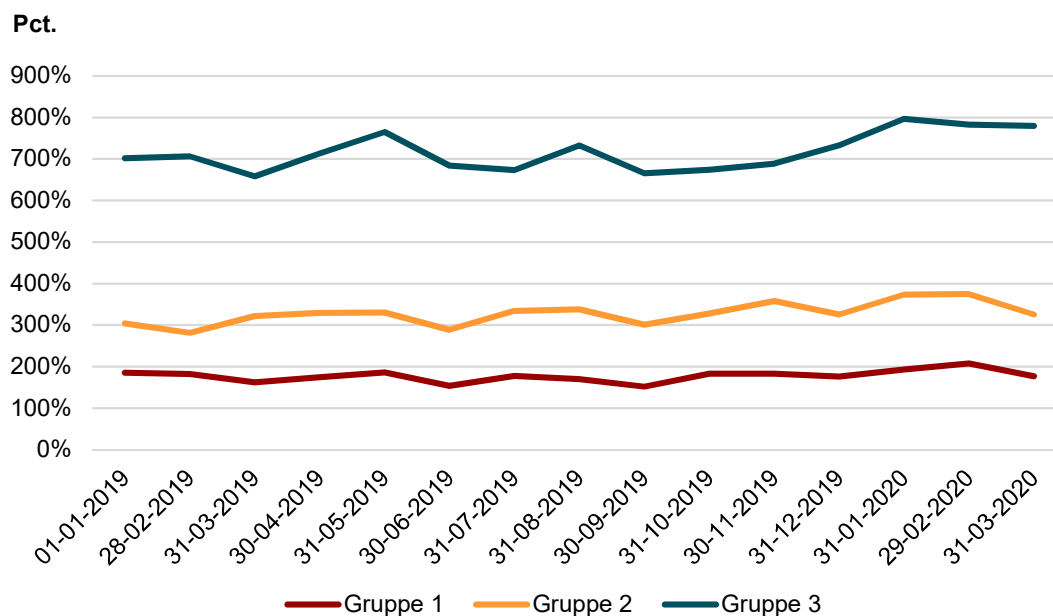
Finanstilsynet undersøger bl.a., om der er korrespondance mellem eventuelle restancer på eksponeringerne og stadiendplacering, og om nogle institutter har særligt høje eller lave nedskrivningsniveauer på såvel branche- som porteføljeniveau.

Finanstilsynet vil offentliggøre de væsentligste konklusioner, når undersøgelsen er afsluttet.

4. Indlånsoverskud og negative indlånsrenter

I løbet af 2019 såvel som starten af 2020 havde pengeinstitutterne stærke likviditetspositioner og dermed et godt udgangspunkt for COVID-19-krisen, jf. figur 9. Pengeinstitutternes stærke likviditetspositioner betyder bl.a., at de er godt rustet til eventuelle uventede træk på kassekreditter fra SMV'er og store virksomheder.

Figur 9: Stærke likviditetspositioner målt ved LCR

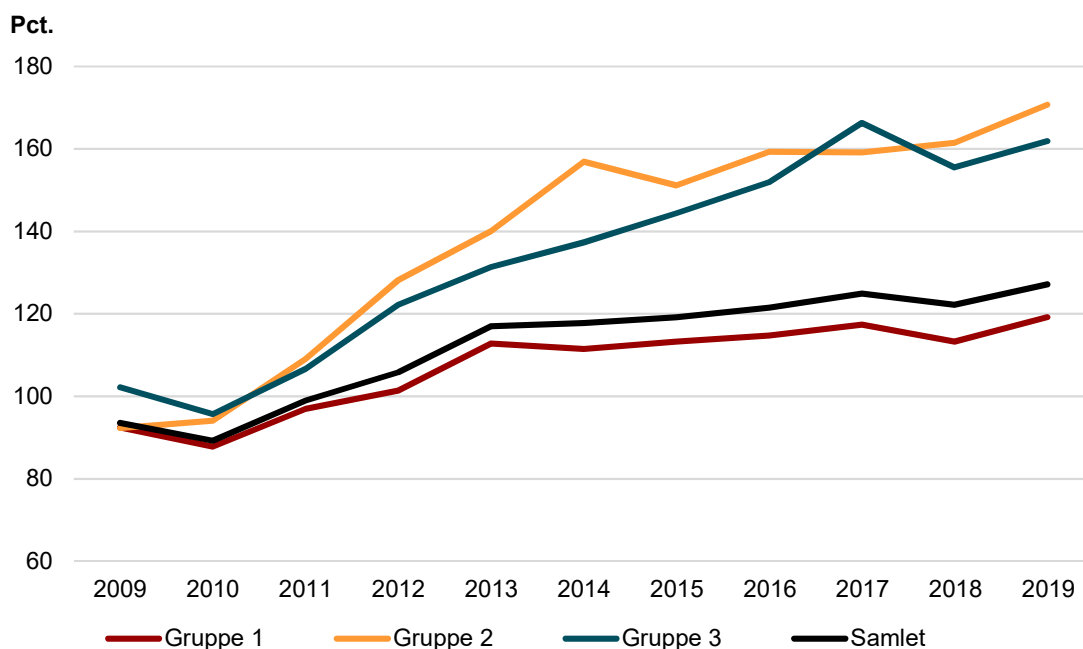

Note: Simpelt gennemsnit af LCR-niveauer. LCR-kravet er min. 100 pct.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Sektorens samlede indskudsoverskud eksklusive repo'er var 366 mia. kr. i 2019, hvilket er en stigning på 25 pct. fra året før. Stigningen skyldes, at indlånet er steget mere end udlånet. Med et positivt indlånsoverskud er pengeinstitutterne på skrivende tidspunkt ikke afhængige af at skulle finansiere sig på markedet i forbindelse med deres udlånsvirksomhed.

Sektoren har som helhed haft et positivt indlånsoverskud siden 2012, jf. figur 10. Kun enkelte mindre institutter har haft et indlånsunderskud de seneste par år.

Figur 10: Højt indlånsoverskud i sektoren

Note: Indlånsoverskudet er beregnet som det balanceførte indskud i forhold til det balanceførte udlån ekskl. repo'er. Der er indlånsoverskud, når forholdet er over 100 pct.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

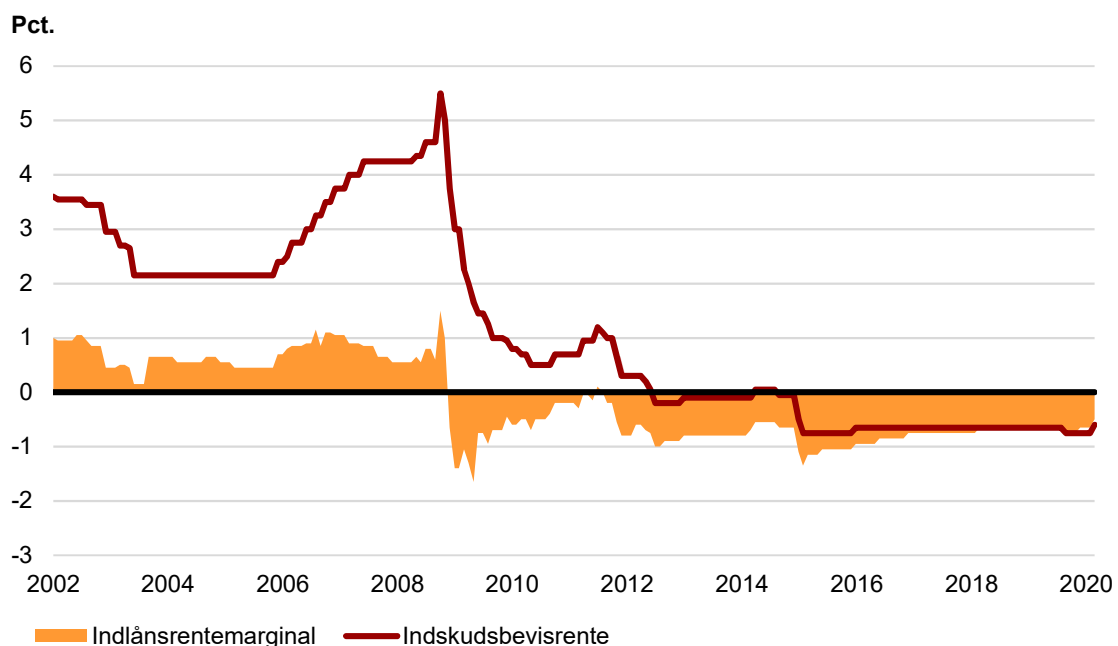
Siden september 2014 har indskudsbevisrenten hos Nationalbanken været negativ, jf. figur 11. I september 2019 blev renten nedsat til -0,75 pct., hvilket var den første ændring i over tre år. Som følge af Nationalbankens salg af valuta, blev renten hævet til -0,6 pct. fra den 20. marts 2020.

Indskudsbevisrenten faldt drastisk under og efter finanskrisen, og pengeinstitutternes gennemsnitlige indlånsrentemarginal har stort set være negativ siden da, jf. figur 11. Det betyder, at pengeinstitutternes indlånsrente har været højere, end hvad de selv har kunnet placere overskydende likviditet til hos Nationalbanken eller på pengemarkedet. Det vedvarende lave renteniveau førte i første omgang til negative indlånsrenter for erhvervs kunder. Siden efteråret 2019 har mange pengeinstitutter også indført negative indlånsrenter for privatkunder. I første omgang gjaldt disse for kunder med store indlån (typisk over 750.000 kr.), men be-

løbsgrænsen er efterfølgende sat væsentlig ned i flere pengeinstitutter. En del institutter tager nu negative renter af indlån hos kunder, som ikke har Nemkonto i det pågældende pengeinstitut.

Finanstilsynet vurderer, at der i den finansielle lovgivning ikke er noget, der forhindrer pengeinstitutterne i at opkræve negative indlånsrenter hos kunderne. Det er op til de finansielle ankenævn og domstole at tage stilling, hvis de enkelte pengeinstitutter i aftalegrundlaget har begrænsninger i at indføre negative indlånsrenter.

Figur 11: Pengeinstitutternes indlånsrentemarginal har været negativ i mange år

Note: Nationalbankens indskudsbevisrente og gennemsnitlig indlånsrentemarginal i pengeinstitutter. Rentemarginal er beregnet som forskellen mellem indskudsbevisrenten og den gennemsnitlige indlånsrente. Indlånsrenten er opgjort for kvartalet, mens indskudsbevisrenten er opgjort månedligt. Derfor er den beregnede rentemarginal i 2009 højere, end hvad tilfældet reelt var.

Kilde: Nationalbanken og Danmarks Statistik

5. Forbrugerforhold

Pengeinstitutterne spiller en central rolle som distributør af finansielle produkter og ydelser til forbrugerne. Det gælder uanset, om den finansielle forbruger f.eks. har brug for et realkreditlån, vil foretage investeringer af frie midler eller ønsker en supplerende pensionsopsparing. Pengeinstitutter i finansielle koncerner tilbyder kunder, der samler deres finansielle forretninger i koncernens virksomheder, særligt favorable vilkår. Pengeinstitutter, der ikke indgår i koncerner, har typisk på samme måde samarbejdsaftaler med andre finansielle virksomheder om at tilbyde lignende helkundefordele.

Pengeinstitutterne kan sammensætte en række forskellige produkter i finansielle pakker til forbrugerne. Det kan f.eks. være en finansieringsaftale til en ny boligejer, der både rummer et realkreditlån, et banklån til restfinansiering og en livsforsikringsaftale, der sikrer, at lånet bliver tilbagebetalt i tilfælde af låntagers død.

Pengeinstitutterne har, på baggrund af deres store indsigt i de finansielle forbrugeres økonomi, ønsker og behov, samtidig stor indflydelse på de produkter, som eksempelvis realkreditinstitutterne eller investeringsselskaberne udvikler.

Med en sådan nøglerolle følger et særligt ansvar for, at den enkelte forbrugers samlede pakke af finansielle produkter også passer til den pågældendes behov, ønsker og økonomiske formåen. Det samme gælder i situationer med risiko for, at en forbruger uden at være opmærksom på det selv får ”pustet sin balance op”, f.eks. ved at optage lån samtidig med, at vedkommende har opsparing eller investeringer.

I 2018 trådte nye regler i kraft, som pålægger finansielle virksomheder at have procedurer for godkendelse af nye produkter. Procedurene skal sikre, at virksomhederne fastlægger de relevante målgrupper for nye produkter. Det betyder, at det finansielle produkt skal være hensigtsmæssigt og egnet for de kunder, der får det tilbudt. Virksomhederne skal gennemføre produkttest for at vurdere, hvordan produktet vil påvirke forbrugerne i en række scenarier, herunder stress-scenarier.

Boks 7: Kreditværdighedsvurdering

Et pengeinstitut har pligt til at foretage en kreditværdighedsvurdering i forbindelse med kreditgivning til en finansiel forbruger. Instituttet vurderer på baggrund af låntagerens indkomst, udgifter og øvrige gæld, om låntageren vil kunne betale lånet tilbage med renter, afdrag og eventuelle gebyrer i overensstemmelse med låneaftalen. Pengeinstituttet skal kun yde lånet, hvis dette er tilfældet.

En kreditværdighedsvurdering adskiller sig fra en vurdering af kreditgivers tabsrisiko. En tabsrisikovurdering har fokus på, om kreditgiver må formodes at komme til at tjene eller tabe penge på at indgå en kreditaftale.

6. Bilag

Bilag 1: Pengeinstitutternes årsregnskaber 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019	Ændring, 1 år	Ændring, 5 år
Resultatopgørelse	<i>mio. kr.</i>					<i>pct.</i>	
Renteindtægter	59.947	57.318	46.945	49.528	49.133	-0,80	-18,04
Renteudgifter	15.342	15.407	13.377	16.576	18.330	10,58	19,47
Nettorenteindtægter	44.605	41.910	33.568	32.952	30.803	-6,52	-30,94
Udbytte af aktiver mv.	1.455	893	543	525	1.060	101,89	-27,16
Gebyrer og provisionsindtægter	31.855	31.022	27.070	28.354	30.421	7,29	-4,50
Afgivne gebyrer og provision	6.234	6.175	5.236	5.515	5.320	-3,52	-14,66
Nettorente- og gebyrindtægter	71.681	67.651	55.945	56.316	56.964	1,15	-20,53
Udgifter til personale og administration	46.329	46.149	38.200	43.104	44.650	3,59	-3,62
Andre driftsindtægter	3.096	3.415	2.206	3.994	2.568	-35,70	-17,04
Andre driftsudgifter	1.119	213	240	178	182	1,93	-83,74
Af- og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver	7.225	3.160	3.059	3.231	5.842	80,82	-19,14
Basisindtjening	20.104	21.545	16.653	13.797	8.858	-35,79	-55,94
Kursreguleringer	2.565	6.940	12.437	6.935	6.781	-2,23	164,32
Nedskrivninger på udlån og tilgodehavender mv.	5.618	2.752	1.009	609	2.379	290,88	-57,65
Resultat af kapitalandele i associerede virksomheder	11.332	13.368	10.988	9.830	11.775	19,78	3,91
Resultat før skat	28.383	39.101	41.087	29.954	25.036	-16,42	-11,79
Skat	4.480	5.362	6.033	4.181	1.481		
Årets resultat	23.903	33.739	35.054	25.773	26.517	2,89	10,94

Note: Tallene er baseret på de pengeinstitutter, der eksisterede i de enkelte år.
 Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

	2015	2016	2017	2018	2019	Ændring, 1 år	Ændring, 5 år
Balanceposter	<i>mio. kr.</i>					<i>pct</i>	
Kassebeholdning og anfordringstilgodehavender hos centralbanker	64.998	48.379	97.809	47.775	106.796	123,54	64,31
Tilgodehavende hos kreditinstitutter og centralbanker	238.290	407.124	405.580	309.305	205.482	-33,57	-13,77
Udlån	1.642.226	1.689.317	1.543.397	1.664.321	1.792.231	7,69	9,13
<i>Udlån ex. repo</i>	1.351.385	1.408.636	1.291.786	1.320.320	1.349.395	2,20	-0,15
Obligationer	824.236	801.874	690.538	661.093	706.531	6,87	-14,28
Aktier mv.	41.989	43.826	39.942	25.468	31.011	21,76	-26,15
Kapitalandele i associerede virksomheder	3.075	1.767	1.941	1.952	3.518	80,24	14,40
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	158.802	157.103	114.555	118.856	123.861	4,21	-22,00
Aktiver tilknyttet puljeordninger	126.560	135.276	120.027	118.582	135.007	13,85	6,67
Immaterielle aktiver	11.670	11.661	10.355	11.561	12.014	3,92	2,95
Grunde og bygninger	7.765	7.163	6.814	6.745	12.573	86,41	61,91
Øvrige materielle aktiver	4.384	4.760	4.574	4.732	5.661	19,63	29,11
Skatteaktiver	3.196	2.541	2.959	4.194	5.313	26,69	66,25
Aktiver i midlertidig besiddelse	6.446	460	350	333	1.883	464,92	-70,78
Andre aktiver	444.366	451.660	341.694	326.030	386.402	18,52	-13,04
Periodeafgrænsningsposter	3.042	2.858	2.461	2.687	2.713	0,98	-10,79
Aktiver i alt	3.581.045	3.765.769	3.382.995	3.303.633	3.530.996	6,88	-1,40
Gæld til kreditinstitutter og centralbanker	475.899	464.930	349.339	362.970	342.168	-5,73	-28,10
Indlån	1.672.728	1.797.322	1.756.102	1.784.500	1.899.053	6,42	13,53
<i>Indlån ex. repo</i>	1.610.547	1.711.466	1.613.378	1.613.820	1.715.888	6,32	6,54
Udstedte obligationer	378.441	407.888	408.480	306.996	332.109	8,18	-12,24
Øvrige forpligtelser	34.029	53.808	14.965	8.938	8.222	-8,02	-75,84
Periodeafgrænsningsposter	1.227	1.472	1.161	1.007	936	-7,08	-23,73
Gæld i alt	3.189.233	3.366.382	3.035.867	2.959.077	3.161.428	6,84	-0,87
Hensatte forpligtelser	12.063	11.782	9.646	11.823	6.566	-44,47	-45,58
Efterstillede kapitalindskud	58.881	55.142	39.926	33.918	45.340	33,68	-23,00
Egenkapital	320.868	332.463	297.556	298.816	317.663	6,31	-1,00
Passiver i alt	3.581.045	3.765.769	3.382.995	3.303.633	3.530.996	6,88	-1,40

Note: Tallene er baseret på de pengeinstitutter, der eksisterede i de enkelte år.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Bilag 2: Pengeinstitutternes nøgletal 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
	<i>pct.</i>				
Kapitalprocent	22,00	23,24	23,83	23,32	24,64
Kernekapitalprocent	19,74	20,68	21,35	21,51	22,03
Egentlig kernekapitalprocent	18,05	18,32	19,29	19,03	19,54
Egenkapitalens forrentning før skat	8,85	11,76	13,81	10,02	7,88
Egenkapitalens forrentning efter skat	7,45	10,15	11,78	8,63	8,35
Indtjening pr. omkostningskrone (kr.)	1,47	1,75	2,02	1,63	1,45
Akkumuleret nedskrivningsprocent	3,28	2,75	2,41	2,32	1,91
Periodens nedskrivningsprocent	0,30	0,14	-0,03	0,05	0,10
Udlån i forhold til egenkapital (forhold)	4,21	4,24	4,34	4,42	4,25
Samlede risikoeksponeringer (mia. kr.)	1.507	1.496	1.270	1.286	1.328

Bilag 3: Gruppeopdeling, 2019

Gruppe 1 - Arb. kapital over 75 mia. kr.

3000 Danske Bank A/S	8117 Nykredit Bank A/S
7858 Jyske Bank A/S	9380 Spar Nord Bank A/S
8079 Sydbank A/S	

Gruppe 2 - Arb. kapital over 12 mia. kr.

5301 Aktieselskabet Arbejdernes Landsbank	9070 Sparekassen Vendsyssel
7670 Ringkjøbing Landbobank. Aktieselskab	400 Lån & Spar Bank A/S
1149 Saxo Bank A/S	9217 Jutlander Bank A/S
9335 Sparekassen Kronjylland	9686 Den Jyske Sparekasse A/S
522 Sparekassen Sjælland-Fyn A/S	7681 Alm. Brand Bank A/S
7730 Vestjysk Bank A/S	

Gruppe 3 - Arb. kapital over 750 mio. kr.

755 Middelfart Sparekasse	9682 Sparekassen for Nr. Nebel og Omegn
5999 Danske Andelskassers Bank A/S	9797 Broager Sparekasse
9090 Sparekassen Thy	6620 Coop Bank A/S
7320 Djurslands Bank A/S	9137 Ekspres Bank A/S
844 Fynske Bank A/S	9388 Sparekassen Djursland
9740 Frøs Sparekasse	7570 PenSam Bank A/S
6771 Lægernes Bank A/S	9827 Sparekassen Bredebro
7780 Skjern Bank A/S	537 Dragsholm Sparekasse
7890 Salling Bank A/S	7500 Hvidbjerg Bank. Aktieselskab
6860 Nordfyns Bank, Aktieselskabet	847 Rise Flemløse Sparekasse
13460 Merkur Andelskasse	9283 Langå Sparekasse
6520 Lollands Bank A/S	13080 Frørup Andelskasse
7930 Kreditbanken A/S	9312 Sparekassen Balling
6140 Møns Bank A/S	9354 Rønne Sparekasse
6880 Totalbanken A/S	9860 Folkesparekassen
1671 Basisbank A/S	9133 Frøslev-Møllerup Sparekasse

Gruppe 4 - Arb. kapital under 750 mio. kr.

13290 Andelskassen Fælleskassen	579 Sparekassen Den lille Bikube
9684 Fanø Sparekasse	5125 Leasing Fyn Bank A/S
9124 Sønderhå-Hørsted Sparekasse	13350 Østervrå Andelskasse
9135 Klim Sparekasse	28001 Maj Bank A/S
9634 Borbjerg Sparekasse	9629 Stadil Sparekasse
1693 PFA Bank A/S	28002 Lunar Bank
13070 FASTER Andelskasse	28003 Facit Bank